

בית המשפט העליון

ע"פ 77069-09-24

לפני: כבוד השופט בדימוס יוסף אלרון
כבוד השופט אלכס שטיין
כבוד השופט חאלד כבוב

המערער: גאבר טלאי פרסגי

נגד

המשיבים: 1. מדינת ישראל
2. עזבון המנוח

ערעור על הכרעת דינו, גזר דינו ופסק דינו המשלים של בית המשפט המחוזי בבאר-שבע ב-תפ"ח 70897-07-18 מהימים 25.1.2022, 12.4.2022, 20.8.2024, בהתאמה, שניתנו על ידי השופטת י' רז-לוי, השופטת ג' שלו, והשופט א' משניות

תאריך ישיבה: ט"ו אלול התשפ"ה (8.9.2025)

בשם המערער: עו"ד אלון נשר

בשם המשיבה 1: עו"ד דגנית כהן וויליאמס

פסק-דין

השופט בדימוס יוסף אלרון:

המערער הורשע ברצח לפי סעיף 300(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), ביסוד נפשי של כוונה (במסגרת תפ"ח 70897-07-18; השופטים י' רז-לוי, ג' שלו ו-א' משניות). ביום 12.4.2022 נגזר על המערער עונש של 24 שנות מאסר בפועל, לצד עונשי מאסר על תנאי וחיובו לשלם פיצוי למשפחת המנוח. בפסק דין משלים מיום 20.8.2024, שניתן בעקבות איתורו של עד נוסף ושמיעת עדותו, נותרו הכרעת הדין וגזר הדין על כנם.

הערעור שלפנינו מופנה כלפי הכרעת הדין, גזר הדין ופסק הדין המשלים.

1. המערער, אנדבהאו וולדפיר – המכונה "אנדיט", טיספליסי אסמורום (להלן: אסמורום), חאבן ביאנה (להלן: חאבן) ובריאגביר מוהה (להלן: המנוח) הם אזרחים אריתראים השוהים בישראל תחת אשרת שהייה קצובה. אנדיט והמערער הם בני דודים המתגוררים יחדיו בדירה בבאר שבע. המנוח היה חברו של אנדיט שעבד עמו באותה העבודה. בין המערער לבין הלה פיבאן (להלן: פיבאן), אזרחית אריתראית המתגוררת בבית הסמוך לביתו, יש היכרות מוקדמת ויחסי שכנות.
2. ביום 3.7.2018, לפני חצות, ערכה פיבאן מסיבה בבית בבאר שבע אליה הוזמנו המערערים שצוינו לעיל. האחרונים להגיע למסיבה היו המנוח ואנדיט, אשר הגיעו למקום סמוך לשעה 3:00 לפנות בוקר. יצוין, כי הגם שכתב האישום מתאר את האירוע כ"מסיבה" שנערכה בבית, אין חולק כי מדובר במסעדה לא-חוקית או "פאב" אשר פיבאן הפעילה בצמוד לביתה, וכן כי הנוכחים שתו אלכוהול.
3. בשלב מסוים, התפתח בין המערער ואסמורום מצד אחד, לבין המנוח, אנדיט וחבאן, מהצד האחר, ויכוח על אודות המצב הפוליטי השורר באריתריאה. במהלך הוויכוח חבאן עזב את המקום, ובהמשך המערער עזב אף הוא את המקום והלך לביתו הצמוד למקום המסיבה. לאחר עזיבת המערער פרצה קטטה בין אסמורום לאנדיט, המנוח הגיע והפריד בין השניים והקטטה פסקה. אנדיט והמנוח נכנסו חזרה לבית, יחד עם פיבאן, ואילו אסמורום נותר בשביל היציאה מהבית.
4. המערער, אשר שהה בביתו באותה עת, שמע את קולות המריבה. במהלך האירוע לעיל גמלה בליבו ההחלטה להמית את המנוח. הוא נטל ממטבח ביתו סכין באורך של כ-30 ס"מ, חזר למקום האירוע, ניגש אל המנוח ששהה בסמוך לפיבאן, ונעמד מולו. המערער שלף את הסכין ודקר את המנוח דקירה אחת בחזה, באזור הלב, בכוונה לגרום למותו. המנוח התמוטט ונפטר מפצעיו בסמוך לכך. מותו של המנוח נגרם כתוצאה מפצע דקירה שחדר דרך שרירי בית החזה, קרום הכפורת והלב.
5. לאחר הדקירה, אנדיט לקח את הסכין מידו של המערער והכה אותו כשהוא אוחז בסכין. פיבאן נטלה את הסכין מידו של אנדיט והשליכה אותו אל גג הבית. המערער נמלט מהמקום לתחנת המשטרה הקרובה.

6. לפי המתואר בכתב האישום, במעשיו אלו המערער גרם למותו של המנוח לאחר שהחליט לעשות כן, הכין עצמו להמיתו, מבלי שקדמה התגרות בתכוף למעשה, ובנסיבות בהן יכול היה להבין את תוצאות מעשיו. בשל מעשיו יוחסה לו עבירת רצח, לפי סעיף 300(א)(2) לחוק בנוסחו הקודם לרפורמה בעבירות ההמתה.

תמצית הכרעת הדין וגזר הדין

7. אפתח בתיאור תמציתי של ההשתלשלות הדיונית החריגה במסגרת ההליך שלפנינו.

בעוד שתחילה המערער כפר במיוחס לו, בתום פרשת התביעה, לאחר שהחליף ייצוג, הודה בכתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון והורשע בעבירה של רצח בכוונה לפי סעיף 300(א) לחוק. כחצי שנה לאחר הרשעתו, ביקש לחזור בו מהודאתו בטענה לקשיי תרגום שפגמו בהבנתו בדבר משמעות הסדר הטיעון. בית המשפט המחוזי נענה לבקשתו. בתום הליך הוכחות המערער הורשע בהכרעת דין מפורטת – פה-אחד, ונגזר דינו כאמור.

בעוד שהערעור שהגיש היה תלוי ועומד (ע"פ 3597/22, להלן: הערעור הראשון), אותר אנדיט, אשר קודם לכן מיקומו לא היה ידוע ולא ניתן היה להביאו לעדות. משכך, בא-כוח המערער ביקש לשוב לבית המשפט המחוזי לשמיעת עדותו. משניתנה הסכמת המשיבה לכך, במגבלות מסוימות, הדיון בהליך הוחזר לבית המשפט המחוזי. לאחר שמיעת עדותו של אנדיט, נקבע בפסק דין משלים מיום 20.8.2024 כי הכרעת הדין וגזר הדין נותרים על כנם.

8. עתה לתיאור הכרעת הדין. תחילה, המערער כפר במיוחס לו תוך שאישר כי נכח בזירת האירוע בשלב מסוים, אך הכחיש כי דקר את המנוח באמצעות סכין. לאחר מכן, כאמור, הוסכם על הסדר טיעון שבעקבותיו הורשע על פי הודאתו. לאחר שנסוג מהודאתו, שב לגרסתו כי לא החזיק בסכין ולא דקר את המנוח.

בראי גרסה מכחישה זו, הכרעת הדין נסובה במידה רבה ביותר על זהות הרוצח. אלא שבערעור שלפנינו המערער כבר אינו חולק על כך שהוא מי שדקר את המנוח והמיתו, וטענותיו ממוקדות ביסוד הנפשי שבו פעל ובטענתו כי נדחף טרם הדקירה. בהתאם, סוגיות רבות שנדונו בהכרעת הדין אינן במחלוקת עוד.

9. חלקה הראשון של הכרעת הדין הוקדש לבחינת ממצאי ה-DNA שלפיהם ה-DNA של המערער נמצא על ידית הסכין וה-DNA של המנוח נמצא על להב הסכין. בית המשפט המחוזי קבע כי בנסיבות העניין מדובר בראיה עוצמתית בעלת משקל רב ביותר מאחר שהיא קושרת את המערער באופן ישיר לדקירת המנוח.

לאחר זאת, בית המשפט המחוזי פנה לנתח את העדויות הרלוונטיות. עדת הראייה היחידה לדקירה עצמה הייתה פיבאן. זו תיארה כיצד לאחר שכבר עזבה את המסעדה היא שבה אליה לבקשת חבאן, לאור ויכוח פוליטי שהתלהט בין הנוכחים בסמוך לחלון ביתו של המערער. בעקבות זאת, המערער יצא מביתו לכיוון המסעדה כשסכין בידו. פיבאן העידה כי תחילה לא הבחינה בסכין וסברה כי בכוונת המערער להכות את המנוח. כאשר ניסתה למנוע ממנו לעשות כן חשה כי נחתכה מהסכין שבה אחז.

לדבריה, המערער ניגש למנוח ודקר אותו בפלג גופו העליון בעודו עומד מולו. לאחר שהמערער הוציא את הסכין מגוף המנוח, אנדיט לקח ממנו את הסכין, החל לריב איתו ורצה אף לדקור אותו בתגובה לדקירת המנוח. אז, היא ואסמורום לקחו את הסכין מאנדיט והיא השליכה את הסכין לגג. עוד הדגישה פיבאן בעדותה כיצד המערער דקר את המנוח בתנועה של הנפת אגרוף סגור שאוחז בסכין.

גרסתה של פיבאן תוארה בהכרעת הדין הראשונה כ"מפורטת ועקבית". בית המשפט המחוזי קיבל את טענתה לכך ששיקרה תחילה במשטרה כאשר טענה שמדובר במסיבה מתוך חששה להודות כי מדובר במסעדה בלתי חוקית שהופעלה על ידה. נקבע כי מדובר באי-אמירת אמת בעניין נקודתי שניתן לו הסבר מניח את הדעת המתייחס ממילא ל"פריפריה" של האירוע. הודגש כי גרסת פיבאן נותרה עקבית, החל מהודעתה הראשונה במשטרה, ובהמשך בעימותים שנערכו בינה לבין המערער ביום האירוע ולמחרת, ועד לעדותה בבית המשפט. בית המשפט המחוזי הדגיש כי גרסתה עולה בקנה אחת עם יתר הראיות, בכלל זה ממצאי בדיקת ה-DNA, האמור בחוות הדעת הפתולוגית ביחס למיקום דקירת המנוח וכן לכך שדמו של המנוח נמצא על סוליות נעליו של המערער.

10. כמו כן, צוין כי פיבאן אמנם הייתה העדה היחידה לאירוע הדקירה עצמו, אך אסמורום העיד אף הוא כי ראה את המערער חולף על פניו בדרכו למסעדה כאשר סכין

בידו. עדות זו מחזקת את גרסת פיבאן ומחלישה את גרסת המערער אשר הכחיש באופן גורף כי אחז בסכין בעת האירוע.

11. לעומת גרסת פיבאן, בית המשפט המחוזי עמד על כך שהמערער שינה גרסאות "חדשות לבקרים, לעיתים באותו יום בהפרש של שעות אחדות בין גרסה לגרסה". בהתאם, תואר כי הרושם הוא שהמערער מסר בכל רגע נתון גרסה שהוא סבור כי יכולה לסייע לו באותו זמן. בתמצית יצוין, כי בתשאל הראשון שנערך למערער זמן קצר לאחר הגעתו לתחנת המשטרה טען כי לא עשה דבר למנוח ואף לא אחז בסכין באירוע. בעימות הראשון שנערך בינו לבין פיבאן המשיך להכחיש כי דקר את המנוח, הכחיש כי אחז בסכין וטען כי דחף את המנוח בלבד. בתשאל מאוחר יותר, אישר כי כשחזר לפאב הביא עמו סכין מטבח אותה "דחף" למנוח.

באמרה נוספת שנגבתה ממנו, אישר שחזר לפאב עם סכין, אולם טען כי המנוח דחף אותו בצורה אגרסיבית, ובתגובה לכך דקר אותו בעוצמה. זו הגרסה עליה חזר בשחזור שנערך עמו. גם מגרסה זו נסוג בחלוף מספר שבועות, עת שטען כי אינו זוכר אם דקר את המנוח כי היה שתוי. לאחר שעומת עם תוצאות בדיקות ה-DNA, השיב כי ייתכן שדקר את המנוח, אולם הוא אינו זוכר מה החזיק בידו.

כשבועיים לאחר שנתן גרסה זו, טען כי זכרונו מוגבל לכך שהמנוח דחף אותו, אנדיט תפס אותו ולאחר זאת אינו זוכר דבר. במסגרת זאת אף טען כי לא זכור לו אם החזיק סכין בידו. בעדותו בבית המשפט המערער הכחיש כי דקר את המנוח והעלה לראשונה גרסה שלפיה קיבל מאנדיט "סיגריה" אותה עישן כשהגיע לביתו, וכי בעקבות זאת החל להרגיש ברע ולדמיין דמיונות. המערער אישר בעדותו כי חזר לפאב, אך טען כי עשה כן לבקשת פיבאן ובעודו מטושטש מהשפעת הסיגריה. לצד זאת, הדגיש כי באופן ודאי לא אחז בסכין ולא דקר את המנוח.

12. נוכח האופן שבו המערער שינה שוב ושוב את גרסתו, ובהתחשב ביתר הראיות שהוצגו (ובפרט בעדותה של פיבאן) בית המשפט המחוזי קבע כי "אין לתת אמון כלשהו בעדותו של הנאשם [המערער – י' א'] בפנינו, ובגרסאות המכחישות שמסר בחקירותיו" ויש להעדיף את הגרסאות שמסר בחלק מחקירותיו במשטרה ובשחזור, בהן הודה כי הביא סכין מביתו ודקר את המנוח.

13. בית המשפט המחוזי, על בסיס קביעות עובדתיות אלו, קבע כי התקיימו יסודות עבירת הרצח בכוונה תחילה, לפי הדין שקדם לרפורמה בעבירות ההמתה (סעיף 300(א)(2) לחוק, בנוסחו דאז). עם זאת, נמצא כי הרפורמה מהווה דין מקל מבחינת המערער, הואיל ולא מתקיימת נסיבה מחמירה כלשהי, ובפרט הנסיבה המחמירה שבסעיף 301(א)(1) לחוק, שלפיה המעשה נעשה לאחר תכנון או לאחר הליך ממשי של שקילה וגיבוש החלטה להמית. ביחס ליסוד הנפשי-חפצי שבו פעל המערער, נקבע כי אין מדובר ברצח באדישות, אלא רצח בכוונה. בית המשפט המחוזי הסתמך על הלכת הצפיות וחזקת הכוונה, ונימק כי מדובר בדקירה עמוקה בבית החזה באמצעות סכין בעל להב של כ-20 ס"מ אשר ניתן היה לצפות את התוצאה הקטלנית שקרוב לוודאי תיגרם כתוצאה ממנה.

14. באשר לטענת המערער להתקיימות סייג השכרות, נקבע כי ההשפעה של האלכוהול שהמערער צרך על התנהגותו באירוע כלל לא הוכחה; כי קצין החקירות שהיה בין הראשונים שפגשו את המערער לאחר שהגיע למשטרה זמן קצר לאחר האירוע לא התרשם שהמערער היה במצב שכרות אשר אינו מאפשר לו לתקשר עם הסביבה; וכי לא הובאה כל ראיה לכך שהמערער היה בשלב כלשהו במצב שמנע ממנו מלהבין את מעשיו. ביחס לגרסתו החדשה על עישון ה"סיגריה" שפגם בצלילותו, הובהר כי מדובר בגרסה כבושה שיש לדחותה.

15. בהתאם לקביעות לעיל, המערער הורשע בעבירת הרצח הבסיסית, לפי סעיף 300(א) לחוק, אשר בוצעה ביסוד נפשי של כוונה.

16. בית המשפט המחוזי עמד בגזר הדין על הערכים החברתיים בהם פגע המערער והנזק החמור לו גרם במעשיו. הודגש כי המערער הבין היטב את הפסול שבהם, שלט באופן בלעדי ומלא על מעשיו ויכול היה להימנע מלבצעם. עוד נקבע כי אין קרבה כלשהי לסייג לאחריות פלילית, ובכלל זה לסייג השכרות.

עוד סקר את הפסיקה שהתגבשה באותה עת ביחס לעבירת הרצח הבסיסית ביסוד נפשי של כוונה, ובהתחשב בנסיבות ביצוע העבירה בענייננו, תוך השוואתן לנסיבות מקרים דומים, נקבע כי מתחם העונש ההולם בעניינו של המערער הוא בין 22 ל-27 שנות מאסר בפועל, בצירוף ענישה נלווית.

לצורך קביעת עונשו של המערער בגדרי המתחם, צוין כי המערער לא לקח אחריות על מעשיו ואף לא הביע חרטה, כך שאין הוא זכאי להקלה מטעמים אלו. כן נלקחו בחשבון נסיבותיו האישיות והקשיים שחווה עד הגעתו לישראל כמו גם הדאגה למשפחתו באריתריאה והבעיות הרפואיות מהן הוא סובל בעקבות תאונה שעבר. ניתן משקל מסוים לעדותו של עד אופי, עו"ד מיכאל דאוד אשר ייצג את המערער במסגרת הליך אזרחי, שסיפר על התרשמותו החיובית מהמערער; כמו גם לעובדה שזהו מאסרו הראשון של המערער אשר שהותו בגפו בישראל מעצימה את הקושי שבריצויו.

ביחס לגובה הפיצוי, הוצג כי בין משפחת המערער למשפחת המנוח נערך "הסכם סולחה" באריתריאה שבמסגרתו משפחת המערער שילמה למשפחת המנוח סכום של 400,000 ש"ח. בהמשך לכך, לעניין קביעת גובה הפיצוי, בית המשפט המחוזי ראה להעניק משקל ממשי לתשלום שמשפחת המנוח קיבלה במסגרת אותו הסכם, וקבע כי בהתחשב בכך יש להטיל על המערער פיצוי מתוך יחסית.

17. מנימוקים אלו, נגזר על המערער עונש של 24 שנות מאסר בפועל, החל מיום מעצרו; 18 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור עבירת אלימות מסוג פשע למשך 3 שנים מיום שחרורו ממאסר; 9 חודשי מאסר על תנאי, לבל יעבור עבירת אלימות מסוג עוון למשך שנתיים מיום שחרורו ממאסר; וכן תשלום פיצוי למשפחת המנוח בסכום של 80,000 ש"ח.

18. כאמור, על הכרעת הדין וגזר הדין הוגש ערעור. אולם, טרם שנדון הערעור אותר אנדיט והתבקש להשיב את ההליך לבית המשפט המחוזי על מנת לשמוע את עדותו. משהבקשה התקבלה בהסכמת המשיבה, שמע בית המשפט המחוזי את עדותו של אנדיט אשר זומן כעד בהליך על ידי ההגנה.

בעיקרו של דבר, ביחס לאירוע הדקירה אנדיט אישר בעדותו את התיאור שהציג בפניו בא-כוח המערער, בהסתמך על השחזור שנעשה בהשתתפותו, שלפיו המערער הגיע לפתח המסעדה, המנוח בא מולו, הם עמדו פנים מול פנים עד אשר המנוח דחף את המערער והלה הסתובב ו"תוך כדי סיבוב" דקר את המנוח. אנדיט טען שאינו זוכר מאבק בינו לבין המערער לאחר הדקירה; אינו זוכר כי הוציא את הסכין מידו של המערער; ואף אינו זוכר כי נאבק עם פיבאן על הסכין או כי היא השליכה את הסכין על הגג.

בית המשפט המחוזי עמד על כך שהמערער בחר תחילה לנקוט בקו הגנה בו הכחיש כי דקר את המנוח או כי החזיק סכין בידו, תוך שטען כי פיבאן ואנדיט אינם דוברים אמת בגרסתם כי ראו אותו דוקר את המנוח בסכין. על כן, עדות אנדיט ממילא אינה מתיישבת עם גרסת המערער לה טען בעדותו. עוד הובהר, כי הרשעת המערער נסמכת על ראיות פורנזיות ועדי ראיינה ובפרט עדותה של פיבאן. הודגש כי פיבאן ציינה במפורש שהיא עמדה ליד המערער והמנוח במהלך הדקירה, והמנוח לא נגע במערער ולא דחף אותו. עדותה זכתה כאמור לאמון מלא "וקביעה זו נותרת על כנה גם בהליך זה".

גרסת אנדיט ניצבה אפוא אל מול גרסת פיבאן. בית המשפט המחוזי עמד על כך שבשלוש האמרות הראשונות שנגבו מאנדיט שעות אחדות לאחר האירוע, אנדיט ציין כי המערער דקר את המנוח אך לא ציין כי המנוח דחף את המערער. הפעם הראשונה שבה אנדיט הזכיר את האפשרות שהמנוח דחף את המערער הייתה באמרה הרביעית שמסר, ואף זאת רק לאחר שהחוקרים הציגו לו את גרסת המערער (אותה העלה באותה עת, ואשר ממנה נסוג לאחר מכן), שלפיה נדחף. גם אז, אנדיט לא אישר את גרסת המערער שהוצגה לו, אלא טען כי לא ראה את שהתרחש לעניין זה. בית המשפט המחוזי ראה בגרסת אנדיט בעדותו לפניו גרסה כבושה, אשר לא ניתן להסבירה במגבלות שפה כנטען. כמו כן, בעוד שפיבאן העידה כי המערער דקר את המנוח בחזה, כפי שעולה מהדו"ח הפתולוגי, אנדיט העיד כי המערער דקר את המנוח בבטנו. גם זאת, בניגוד לדברים שמסר באמרותיו במשטרה, בהם הצביע על החזה כמקום הדקירה.

אף מטעם זה, נקבע כי יש ללמוד על אמינותו הנמוכה של אנדיט. בית המשפט המחוזי הוסיף כי הרושם שהתקבל מגרסתו המתפתחת של אנדיט הוא כי האמת איננה נר לרגליו וכי רצונו לגונן על המערער, בן דודו, גובר על חובתו לומר אמת. על כן, קבע כי יש להעדיף את גרסתה של פיבאן. בנוסף, נקבע כי דבריו של אנדיט בעדותו כמו גם במוצגים שהוגשו בדבר חקירתו במשטרה, אינם משנים מתוצאת הכרעת הדין או מגזר הדין.

מכאן הערעור שלפנינו.

תמצית טענות הצדדים בערעור

19. לפי הנטען בערעור, יש לקבל את הגרסה שלפיה המערער דקר את המנוח רק לאחר שנדחף על ידו בחוזקה, ביצע תנועה סיבובית לאחור ודקר את המנוח מבלי לכוון

לאזור ספציפי כלשהו בגופו. נטען כי גרסה זו, אותה המערער העלה בחלק מחקירותיו במשטרה, נתמכת באמירה מסוימת של פיבאן במהלך השחזור שנערך כמו גם בדבריו של אנדיט. בהתאם לתרחיש עובדתי נטען זה, היה להרשיע את המערער בעבירה של המתה בקלות דעת לפי הדין כיום, או בעבירת הריגה לפי הדין שקדם לרפורמה בעבירות ההמתה.

בא-כוח המערער הוסיף כי בהרשעת המערער ניתן משקל מופרז ל"חזקת הכוונה" תוך התעלמות ממכלול הנסיבות המותירות ספק רב לגבי רצונו להמית את המנוח. עוד טען כי מדובר בדקירה בודדת בעוצמה חלשה אשר לא קדמו לה אמירות או התנהגות המלמדות על כוונת קטילה, כאשר המערער היה בגילופין בעת ביצוע המעשה. בהמשך לכך, נטען כי יש להחיל על המערער את סעיף 301(ג) לחוק כך שישורשע בעבירה של המתה 34ט(ה) לחוק ולחלופין את הוראות סעיף 301(ג) לחוק כך שישורשע בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת, חלף הרשעתו בעבירת הרצח.

לעניין גזר הדין, נטען כי אם יתקבלו טענות המערער במישור היסוד הנפשי-חפצי, כך שלא ניתן לקבוע כי התכוון להמית את המנוח, מתבקש להמיר את הרשעתו מעבירת הרצח הבסיסית לעבירת ה"הריגה" המחייבת הקלה משמעותית בעונש. בהינתן שייקבע כי המערער היה קל דעת ביחס לאפשרות גרימת מותו של המנוח, ראוי יהא להטיל עליו, לפי הנטען, עונש של 5 שנות מאסר, לכל היותר. עוד נטען כי סכום הפיצוי שהוטל על המערער מופרז לאור הסכם הסולחה שנחתם והסכום ששולם במסגרתו. ביתר שאת, בהתחשב ברמת החיים ויוקר המחייה באריתריאה. נטען על כן כי ראוי לבטל לחלוטין את רכיב הפיצויים שהוטל עליו, ולכל הפחות להפחיתו באופן משמעותי.

20. מנגד, לעמדת המשיבה יש לדחות את הערעור במלואו. לפי הנטען, המערער מבקש כי ערכאת הערעור תחבר עבורו בין אחת מהגרסאות שאותן העלה בחקירה, עליה לא חזר בעדותו בבית המשפט, לבין גרסה אחת מני רבות של אנדיט. זאת, תוך הסתמכות על משפט חסר פשר של פיבאן במסגרת השחזור. משכך, נטען כי הערעור מופנה כלפי ממצאי עובדה ומהימנות מובהקים של בית המשפט המחוזי. המשיבה שבה ועמדה על הקביעות בהכרעת הדין ביחס למהימנותה של פיבאן ועקביות גרסתה, אשר לה ניתן אמון מלא. הודגש, כי לו המערער היה מעלה טענה זו בעת הרלוונטית, ניתן היה להבהיר מה משמעות אותו משפט שכעת המערער מבקש לבסס עליו את גרסתו.

עוד הודגש, כי עדותו של אנדיט הייתה ממילא לא עקבית, ובגדרה טען כי היה שיכור ואינו זוכר את שהתרחש כלל, ובפרט את אירוע הדחיפה הנטען; וכן כי גרסת הדחיפה שאותה העלה אנדיט בשלב מסוים שונה באופן מהותי מגרסת הדחיפה לה טוען המערער – הואיל ואנדיט הדגים דחיפה מכתפו של המערער מלפנים, ואילו המערער טען כי נדחף באגרסיביות מאחור. משכך, נטען כי אין עדות תומכת לגרסת המערער בחקירתו, אשר לא הועמדה למבחן בית המשפט לנוכח קו ההגנה בו בחר.

לעמדת המשיבה הדברים דומים ביחס לטענת השכרות המועלית כעת, מדובר בגרסה עובדתית אשר לא הוצגה במשפט, לא הוכחה ולא נדונה. הודגש כי המערער טען לשכרות מלאה, מאחר שעישן סיגריה שנתן לו אנדיט אשר גרמה לו לטשטוש ושיבשה את דעתו. גרסה זו, כאמור, נדחתה. בד בבד, נדחתה טענת המערער לשכרות על בסיס חומר הראיות שהוצג. מכל מקום, נטען כי מהראיות עולה בבירור כי המערער לא היה מצוי בטשטוש חושים.

לעניין היסוד הנפשי שבו המערער פעל, המשיבה סומכת ידיה על קביעת בית המשפט המחוזי כי מתקיימת חזקת הכוונה בעניינו של המערער. נטען כי מותו של המנוח אכן היווה תוצאה טבעית של פעולת המערער, אשר דקר אותו בליבו באמצעות סכין בעל להב ארוך. עוד נטען, כי אין כל פגם בכך שבית המשפט המחוזי עשה שימוש גם בהלכת הצפיות, בתור תחליף ל"כוונה" ולא "כוונה תחילה". המשיבה מוסיפה כי המערער והמנוח היו בקבוצות יריבות בוויכוח הפוליטי שהתפתח, ומכאן שאין מדובר ברצח "ללא מניע" כנטען.

בנוסף, נטען כי אין ממש בטענה שמדובר היה בדקירה "חלשה" בהינתן שההגנה כלל לא הביאה מומחה מטעמה להעיד על כך, וממילא המערער עצמו מסר בגרסתו שעליה הוא מבסס את טענותיו כעת כי דקר את המנוח "עם כל העוצמה". המשיבה מוסיפה כי המערער אמנם דקר את המנוח פעם אחת, אולם האירוע הופסק בכך שאנדיט הוציא את הסכין מידי המערער ותקף אותו באופן שהובילו להימלט מהמקום. על כן, אין לדעת כיצד היה המערער פועל אלמלא כן.

21. באשר לגזר הדין, נטען כי מדובר בעונש מקל בהתחשב בכך שמדובר ברצח בכוונה, אשר נמצא בטווח שמתאים דווקא למקרים של רצח באדישות. עונש זה אף נתן משקל להסכם הסולחה, למרות שהמערער לא לקח אחריות על מעשיו וכן לנסיבות אישיות מקלות כגון השפעת המאסר על המערער בהיותו תושב זר.

22. אקדים ואומר כי אין ממש בערעור שלפנינו ודינו להידחות.

23. כעולה מכל המתואר לעיל, דרך הילוכו של המערער אינה מאפשרת לתת אמון באף אחת מבין שלל הגרסאות שסיפק – מהראשונה ועד לאחרונה. המערער העיד כי לא אחז בסכין מעולם (פרוטוקול דיון מיום 4.5.2021, בעמ' 284) ואף כי "לא יכול להיות" שה-DNA שלו נמצא על הסכין (שם, בעמ' 287). בגרסה שקרית זו דבק גם בהמשך עדותו:

"ש: ואתה אומר לנו פה שאתה לא זוכר שהייתה לך סכין.
עד, מר גאבר טילאי [המערער – י' א']: שב-100% אני לא
אתפוס סכין אמרתי.
ש: אוקי. ושב-100% גם לא דקרת את המנוח.
עד, מר גאבר טילאי: אני לא דוקר" (שם, בעמ' 291).

24. המערער לא בחל אפוא באמירת שקרים בוטים בסוגיות עובדתיות ומהותיות המצויות בלב-ליבו של ההליך. כעת, חלף גרסת ההכחשה המוחלטת שהציג בעדותו הוא מבקש כי נאמץ תרחיש עובדתי שונה לחלוטין שלפיו אמנם דקר את המנוח, אולם זאת לאחר שנדחף ובתנועה "סיבובית" כאמור.

בניסיון לאתר עוגן ראייתי כלשהו לגרסה זו המערער נדרש להפנות לגרסה קודמת שמסר בחלק מהודעותיו במשטרה. אולם, גרסה זו כלל לא נטענה מפיו במסגרת עדותו והיא מוצגת כעת רק מפני בא-כוחו הנוכחי. מדובר בגרסה שהועלתה גם בפעם הראשונה באיחור, אשר ממנה המערער נסוג ואליה שב רק כעת לאחר שהכחשתו הגורפת נדחתה בהכרעת הדין הראשונה. זה מכבר ציינתי, והדברים נכונים פי-כמה בענייננו:

"[...] משגרסת המערער השתנתה מעת לעת, בין היתר, לאור הבנתו ביחס לחומר הראייתי הנערם נגדו, קשה להלום את טיעונו הנוכחי לפיו דווקא גרסתו האחרונה – היא האמת" (ע"פ 5995/21 אבו אלחסנה נ' מדינת ישראל, פסקה 24 (16.6.2022)).

25. החל משלב החקירה ועד לשלב בו העיד בבית המשפט, המערער שינה את גרסאותיו מעת לעת בניסיון להתאימן לראיות שהוצגו מבלי שהיו בידיו הסברים

משכנעים לשינויים אלו. כמתבקש, בית המשפט המחוזי אימץ את גרסת פיבאן על פני גרסת המערער, אשר שילובה עם יתר הראיות, ובכלל זה עדותו של אסמורום, הספיקו על מנת לבסס את הרשעת המערער מעבר לספק סביר.

בכל זאת, בא-כוח המערער מבקש מאיתנו עתה לזנוח את מסקנתו הבסיסית של בית המשפט המחוזי, אשר העדיף באופן נחרץ, מובהק וחד-משמעי את דבריה של פיבאן, ולהעדיף על פניה דווקא את גרסת המערער הנוכחית. זאת, אף על פי שגרסתה של פיבאן הועלתה באופן עקבי ובפה מלא, החל משלב החקירה ועד לעדותה בבית המשפט, כאשר היא צולחת את שלב ההוכחות וזוכה לאמון בית המשפט. לעומתה, גרסת המערער מעולם לא הועלתה על ידו מפיו בעדותו וממילא לא צלחה את מבחן החקירה הנגדית.

26. ניסיון המערער לבסס את גרסתו על עדותו של אנדיט אינו משכנע אף הוא. עדות אנדיט, כשלעצמה, הייתה רצופת קשיים. כך למשל, הגרסה שנשמעה בעדותו מהווה גרסה כבושה, אשר ניתן למצוא ניצנים לה רק באמרתו הרביעית במשטרה ורק לאחר שנשאל על ידי החוקרים אם מישהו דחף את המערער. גם אז, התשובה שסיפק לא הייתה חד-משמעית, בלשון המעטה: "דחף אותו או לא דחף אותו, אני לא ראיתי, אבל הוא נתן לו סכין וזהו" [נ/5, בעמ' 29].

לעומת זאת, זכרונו של אנדיט "השתפר" בעדותו בבית המשפט עת שהעיד בנחרצות, לאחר שהוצגה לו האפשרות שכך היה, כי ראה את המנוח דוחף את המערער (פרוטוקול דיון מיום 14.9.2023, בעמ' 355-356).

אלא שבסמוך לאחר מכן אנדיט טען כי "אינו זוכר" את המאבק בינו לבין המערער לאחר הדקירה, אשר סופו בכך שפיבאן השליכה את הסכין לגג (שם, בעמ' 358). זאת בעוד שכאשר נחקר ביום 4.7.2018, זכר היטב כי הוא שתפס את הסכין מהמערער לאחר הדקירה, ופיבאן לקחה ממנו את הסכין [נ/4, בעמ' 2].

אנו רואים – זכרונו של אנדיט "התחדד" כביכול במובנים מסוימים, בעוד שהיבטים אחרים בו נעלמו כלא היו. אין פלא אפוא כי בית המשפט המחוזי ביכר את דבריה העקביים של פיבאן, על פני גרסתו של אנדיט אשר התפתחה והשתנתה.

27. כמו כן, בית המשפט המחוזי, אשר התרשם באופן בלתי אמצעי ממידת שליטתו של אנדיט בשפה העברית, דחה את הטענה כי כבישת גרסתו נבעה מהעדר מתורגמן

בחקירותיו הראשונות. יתירה מזאת, עדותו של אנדיט כי המנוח נדקר בבטנו נסתרת מחוות הדעת הפתולוגית שהוגשה בהסכמה. לעומת זאת, עדות פיבאן נמצאה כמדויקת גם בהקשר זה. בית המשפט המחוזי הוסיף ועמד על כך שלאנדיט רצון לגונן על המערער, בן-דודו ושותפו לדירה, והתרשם כי אין לתת אמון בדבריו.

28. כך גם יש לדחות את ניסיונו של בא-כוח המערער "לפצל" את דבריה של פיבאן לשתי גרסאות שונות. לאמיתו של דבר, לפנינו גרסה עקבית, מפורטת וסדורה; ומנגד משפט בודד נטול הקשר, אשר פיבאן כלל לא נשאלה לפרשו. במצב הדברים הנוכחי, שבו המערער נסוג מהכחשתו הגורפת, מתבהר עוד יותר עד כמה גרסתה של פיבאן הייתה נכונה ומדויקת, אל מול גרסת המערער אשר הייתה שקרית לכל אורך ההליך קמא.

29. הלכה למעשה, לנוכח השינוי הקוטבי בגרסת המערער חלק ניכר מהשגות בא-כוחו על הכרעת הדין ופסק הדין המשלים מופנות כלפי העדר קביעותיו של בית המשפט המחוזי בסוגיות מסוימות. כך למשל, נטען בערעור על כך שבית המשפט המחוזי לא אימץ באופן מלא את גרסת המערער אותה העלה בחלק מחקירותיו כי דקר את המנוח לאחר שנדחף (גרסה ממנה נסוג כאמור). אלא שלפני בית המשפט המחוזי המערער נקט בקו הגנה של הכחשה גורפת כי הוא שדקר את המנוח. משכך, ומטבע הדברים, טענתו זו של המערער לא הועלתה לפני הערכאה הדיונית באופן המחייב הכרעה ולפיכך לא נדונה.

מה למערער להלין על בית המשפט המחוזי כאשר מדובר בסוגיות שכלל לא היו רלוונטיות להכרעה בהינתן גרסת ההכחשה הגורפת שהציג? למותר לציין, כי "[...] החלפת עורכי-דין איננה מכשירה העלאת טענות שלא הועלו בערכאה הדיונית [...]" ("ע"פ 993/00 נור נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 205, 224 (2002)); וכל המוסיף בעניין זה – גורע.

30. הנה כי כן, בכל הקשור להתרחשות העובדתית המדויקת בשלב הדקירה – מסקנותיה של הערכאה הדיונית מבוססות היטב על התשתית הראייתית, לא נפלה בהן כל שגיאה ואין כל עילה להתערב בהן. לא כל שכן, בהינתן הכלל הידוע שלפיו ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בממצאי עובדה ומהימנות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית אשר התרשמה באורח ישיר מהעדויות שהובאו בפניה ומהשתלבותן במארג הראייתי ("ע"פ 6322/20 רחאל נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (18.9.2022); "ע"פ 8606/22 ורדיניאן נ' מדינת ישראל, פסקה 32 (8.9.2024)).

אוסף בהקשר זה, כי בית המשפט המחוזי היה גלוי וישיר בהכרעת דינו ביחס לקשיי התקשורת שחוה אל מול המערער: "טרם שאסקור את עדותו של הנאשם [המערער – י' א'] בפנינו, אציין כי עדותו בבית המשפט הייתה קשה מאוד להבנה; הנאשם הרבה להתווכח עם המתורגמן, והתעקש לדבר חלק מהזמן בעברית, למרות הפצרות של האב"ד כי ידבר בשפתו באופן רציף, מפני שעדותו בעברית מקוטעת וקשה להבנה"; והדברים עולים בכירור גם מפרוטוקול הדיון, שבו עדות המערער מקוטעת ובלתי סדורה, כאשר בית המשפט מפציר בו פעם אחר פעם לדבר בשפה הנוחה לו על מנת שיוכל לבטא את עצמו באופן מדויק ככל שניתן.

קשיים דומים ניצבו לפני בית המשפט המחוזי במהלך עדותו של אנדיט כעולה מפרוטוקול הדיון מיום 14.9.2023. לעמדתי, במצב דברים זה, כאשר קיים פער משמעותי בין הרושם שנוצר מהדברים שמופיעים "על הנייר" בפרוטוקול הדיון לבין אופן ההתרחשות השלם באולם בית המשפט, יש להעניק משנה תוקף למסקנות הערכאה הדיונית אשר במו עיניה התרשמה מהעדים ומדבריהם.

31. משיש לאמץ את קביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי, נשמטת הקרקע תחת עיקר הערעור, אם לא כולו. אין בסיס עובדתי לגרסת ה"דחיפה"; אין בסיס עובדתי לגרסת השכרות; ואין בסיס עובדתי לטענה כי הדקירה נעשתה בתנועה "סיבובית" ומבלי לכוון לאיבר כלשהו. בהתאם, הטענה כי מעשה ההמתה בוצע בקלות דעת או בגדרי אחת מחלופות עבירת ההמתה בנסיבות של אחריות מופחתת – דינה להידחות.

32. נותר על כן להכריע בסוגיה מצומצמת – האם המערער רצח את המנוח ביסוד נפשי-חפצי של כוונה או באדישות?

33. ככלל, בעקבות הרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019, ס"ח 230) (לעיל ולהלן: הרפורמה בעבירות ההמתה)) שני יסודות נפשיים אלו מקובצים כעת יחדיו בעבירת הרצח הבסיסית (או בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות), שזה נוסחה:

300. (א) הגורם בכוונה או באדישות למותו של אדם, דינו – מאסר עולם.

34. שינוי משמעותי של הרפורמה בעבירות ההמתה הוא ביטולה של עבירת ההריגה (סעיף 298 לחוק, בנוסחו הקודם). עבירה זו פוצלה: חלק מבין המקרים שנכללו בעבר בעבירת ההריגה, אלו שבהם הנאשם גילה יחס של אדישות כלפי גרימת המוות, כעת יכנסו לגדרי עבירת הרצח הבסיסית או עבירת הרצח בנסיבות מחמירות; יתר המקרים יכללו בעבירה שחומרתה פחותה – עבירת המתה בקלות דעת (סעיף 301 לחוק; ראו ע"פ 3187/21 אלקאדי נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (21.8.2022)).

35. המקרה שלפנינו מחייב כאמור הכרעה ביחס ליסוד הנפשי-חפצי שבו פעל המערער – אדישות או כוונה. לכאורה, לצורך הכרעת הדין אין משמעות ישירה להבחנה בין אלו, אשר נותרה משמעותית לצורך קביעת עונשו של הנאשם:

”המחוקק, בשילוב יסוד הכוונה עם יסוד האדישות, הן בעבירת הרצח הבסיסית הן בעבירת הרצח בנסיבות מחמירות, הבהיר כי המתה באדישות אינה אלא רצח, בדומה להמתה בכוונה. [...] אולם, אדישות אינה שקולה לחלוטין לכוונה, וההבדל בין רוצח החפץ להמית את הקורבן לרוצח אשר גילה שוויון נפש כלפי אפשרות גרימת המוות לא נמחק לחלוטין” (ע"פ 3551/23 היילה נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (11.8.2024)).

36. טרם הרפורמה בעבירות ההמתה ההבחנה בין כוונה (שנכנסה בעבר תחת "כוונה תחילה") לבין אדישות הייתה מהותית ודרמטית, מאחר שהיא שקבעה לרוב אם הנאשם יורשע בעבירת רצח בכוונה תחילה, המחייבת השתתפות עונש של מאסר עולם (למעט מקרים חריגים ביותר); או בעבירת ההריגה, שבצדה עונש מרבי של 20 שנות מאסר. ואילו כעת "קו הגבול בין יסוד האדישות ליסוד קלות הדעת, הופך כעת למאפיין מרכזי ביותר להבחנה שבין עבירות ההמתה. קו זה הוא אשר מבחין בין עבירות ההמתה החמורות ביותר – עבירת הרצח הבסיסית ועבירת הרצח בנסיבות מחמירות, לבין העבירות ברמת החומרה הפחותה יותר" (ע"פ 6063/21 מדינת ישראל נ' יאסין, פסקה 36 (26.3.2024) (להלן: עניין יאסין)).

37. אלא שבענייננו מצב הדברים הוא מורכב יותר. העבירה מושא ההליך בוצעה טרם הרפורמה נכנסה לתוקף. אולם, משלא ניתן פסק דין חלוט בהליך עד ליום תחילתה, קבע המחוקק כי יש להחילה מקום שבו היא מהווה דין מקל מבחינת הנאשם (להרחבה ראו: ע"פ 578/21 אבו טרארי נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (16.2.2023)). כאמור, במקרה שלפנינו אכן נקבע כי הרפורמה מהווה דין מקל מבחינת המערער הואיל ולפי הדין הקודם

היה מורשע בעבירת רצח בכוונה תחילה (סעיף 300(א)(2) לחוק, בנוסחו הקודם) ועונשו היה עונש מאסר עולם כעונש חובה.

לעומת זאת, אילו היה נקבע כי מעשה ההמתה נעשה באדישות, מצב הדברים היה שונה מאחר שניתן היה להרשיעו בעבירת ה"הריגה" (סעיף 298 לחוק, טרם הרפורמה בעבירות ההמתה). בתרחיש כזה, הרפורמה אינה מהווה דין מקל מבחינתו. יוצא כי בנסיבות המקרה שלפנינו ההכרעה בין אדישות לבין כוונה בעלת השלכות הן מבחינת הכרעת הדין והן מבחינת גזר הדין.

38. וכעת למלאכת ההבחנה בין יסודות נפשיים-חפציים שונים אלו. מאחר שעסקינן בצפונות ליבו של אדם, ההבחנה בין אדישות – שוויון נפש לאפשרות גרימת המוות (סעיף 20(א)(2) לחוק); לבין כוונה – מטרה לגרום למוות (סעיף 20(א)(1) לחוק), נושאת עמה מורכבות ראייתית. משכך, פותחה חזקת הכוונה במסגרתה בית המשפט נדרש לבחינת נסיבות אובייקטיביות העשויות ללמד על הלך נפשו של נאשם, ככלי ראייתי (ע"פ 3126/96 עמיר נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 638, 649 (1996)).

לפי חזקת הכוונה אדם בר-דעת הפועל מרצון חופשי מתכוון להביא לתוצאות הטבעיות של מעשהו. החזקה מבוססת על כך שלפי ניסיון החיים אדם הנוקט בקו התנהגות מסוים חזקה כי התכוון לתוצאות הנובעות, באופן טבעי ובהסתברות גבוהה, מהתנהגותו זו (ע"פ 7388/20 בן אוליאל נ' מדינת ישראל, פסקה 87 (1.9.2022)). בפועל, חזקת הכוונה עושה שימוש במערכת העובדות הנסיבתיות האופפות את האירוע, על מנת להקים חזקה בדבר רצונו של הנאשם.

חזקה זו אינה חזקה חלוטה; בידי נאשם האפשרות לסתור אותה אם יצליח לעורר ספק סביר בדרך של הצגת מסקנה חלופית מסתברת או הצגת ראיות הנוגדות את החזקה (ע"פ 10025/16 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (10.8.2017)). אולם, אם הנאשם לא עורר ספק סביר כאמור, החזקה העובדתית הופכת לחזקה חלוטה המכריעה באשר לכוונת מעשיו (ע"פ 2589/15 וינוקורסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (29.10.2018)).

כאשר נבחנת טענה כי נאשם התכוון להמית את הקורבן, פותחו בפסיקה מבחני עזר נסיבתיים המיושמים בכל מקרה ומקרה. במסגרתם, נבחנות נסיבות האירוע כדוגמת אופן ביצוע הרצח; טיב הפגיעה ומיקומה; כלי הרצח; אמירות קודמות של הנאשם; והתנהגותו לפני האירוע ולאחריו – לרבות היעדר ניסיון להזעיק עזרה והימלטות מהזירה

(ע"פ 8577/22 יפ"מוב נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (21.4.2024); ע"פ 1213/21 וואסה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (11.8.2022); ע"פ 7520/02 חמאתי נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(2) 710, 718 (2004) (להלן: עניין חמאתי)).

39. מן הכלל אל הפרט: הדרך המרכזית שבה המערער ניסה לכרסם בחזקת הכוונה היא באמצעות גרסת בא-כוחו העדכנית שלפיה נדחף ודקר את המנוח בתנועה "סיבובית" מבלי לכוון לאיבר כלשהו. אלא שכאמור, טענה זו נדחתה במישור העובדתי. משכך, נותר לבחון אם בגדרי קביעותיו העובדתיות של בית המשפט המחוזי, שלפיהן המערער ניגש למנוח ודקר אותו דקירה אחת בליבו, קיים פגם במסקנה כי המערער התכוון לגרום למותו.

40. יישומם של מבחני העזר בנסיבות המקרה שלפנינו מניב מסקנה ברורה – המערער התכוון לגרום למותו של המנוח. מדובר בדקירה בודדת, אשר חדרה לליבו של המערער ובוצעה שלא תוך כדי מאבק או "תנועה סיבובית" כנטען (ראו והשוו: עניין יאסין, בפס' 49). כפי שנקבע "פגיעה באיזור רגיש בגופו של הקורבן עשויה להוות אינדיקציה לקיומה של כוונה להמית, אף כאשר מדובר בפגיעה אחת בלבד" (ע"פ 2202/08 פסקו נ' מדינת ישראל, פסקה 41 (7.3.2012); ראו גם: ע"פ 228/01 כלב נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(5) 365, 377-378 (2003)). במקרה שלפנינו אכן ראוי להעניק משקל רב למיקום הדקירה.

כך גם לעניין כלי ההמתה שבו נעשה שימוש. מדובר בסכין שאורך להבו 20 ס"מ (ואורכו הכולל 30 ס"מ), אשר השימוש בו בדקירה לחזהו של אדם מוביל לתוצאה הטבעית של גרימת מוות; כדברי הנשיא מ' שמגר: "מי שמניף סכין בעלת להב ארוך בכוונה לתוקעו בחזהו של הנתקף, פועל בהכרח באופן מודע ובהבנת מהות המעשה, היינו שהוא מקפח בכך פתיל חייו של מי שניצב מולו" (ע"פ 624/89 יחזקאל נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(3) 705, 713-714 (1991); ראו גם: עניין חמאתי, בעמ' 719).

41. אל מול כל זאת, המערער, אשר הגרסה שנטענה מפיו בעדותו היא כי הוא כלל לא זה שדקר את המנוח, לא הצליח לסתור את חזקת הכוונה בדרך כלשהי. במידה רבה, בשל בחירתו להכחיש באופן גורף כי אחז בסכין, לא כל שכן עשה בו שימוש, הוא כלל לא ניסה. מכל מקום, אין לפנינו כל אינדיקציה ראייתית אשר בכוחה לסתור את חזקת הכוונה.

42. אשר על כן, הרשעת המערער בעבירת הרצח הבסיסית, ביסוד נפשי של כוונה – בדין יסודה.

הערעור על גזר הדין

43. גזר הדין ניתן בעוד מדיניות הענישה בעבירת הרצח הבסיסית בכלל, וביסוד נפשי של כוונה בפרט, הייתה בתחילתה. התפתחותה בזמן שחלף מאז גזר הדין הובילה לכך שמכל בחינה שהיא, עונשו של המערער הוא על הצד המקל (לניתוח מדיניות הענישה במקרים של רצח בכוונה, ראו: יוסף אלרון ועומר רוזין עבירות המתה: החוק והפסיקה 54-49 (2025) (להלן: אלרון ורוזין)). למעשה, שעה שנדחו השגותיו ביחס ליסוד הנפשי-חפצי שבו רצח את המנוח, אין עוד תוחלת לטענותיו כלפי חומרת עונשו.

44. במקרה קודם, סקרתי את שלושת הכללים המרכזיים שפותחו בפסיקה לצורך קביעת העונש בעבירת הרצח הבסיסית, ובכלל זה רצח בכוונה:

“הראשון, מתייחס למנגנון גזירת הדין והשיקולים אשר נלקחים בחשבון במסגרתו. לעניין זה נקבע כי תיקון 113 לחוק (חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב-2012) חל גם על עבירת רצח בכוונה, על כל היבטיו. משכך, נדחתה טענה לקיומו של “עונש מוצא” בעבירה זו [...] השני, כנגזרת של האמור, מתמקד בגבולות מתחם העונש ההולם. לפי כלל זה יש לקבוע מתחם ענישה מצומצם בעבירת הרצח אשר ידגיש את מרכזיות עיקרון ההלימה, באופן שעולה בקנה אחד עם הרפורמה להבניית שיקול הדעת בענישה [...]. והשלישי, עניינו באופן קביעת עונשו של הנאשם בגדרי המתחם. בהתאם לכלל זה לא בכל מקרה יש להקנות משקל משמעותי, אם בכלל, לנסיבות כגון העדר עבר פלילי, נטילת אחריות, או לחלופין הזמן מעת ביצוע העבירה [...] (ע"פ 7645/23 יחיה נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (25.8.2024) (להלן: עניין יחיה)).”

45. עוד נקבע לא אחת, כי “על פי רוב, ומבלי לקבוע מסמרות, העונש בגין רצח בכוונה יהא בין 25 שנות מאסר בפועל לעונש של מאסר עולם” (עניין יאסין, בפס' 63 (26.3.2024); ע"פ 6692/23 זלקוב נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (21.7.2024); עניין יחיה, בפס' 17).

46. בעניינו של המערער בית המשפט המחוזי נתן משקל ממשי לנסיבות המקלות המעטות שלזכותו, ובכלל זה חלק מנסיבותיו האישיות. זאת לאחר שמלכתחילה מתחם

העונש שנקבע בעניינו, בהתחשב בכך שמדובר ברצח בכוונה – הוא מקל ותואם יותר מקרים חמורים של רצח באדישות (ראו: אלרון ורזין, בעמ' 58-59). אין אפוא הצדקה להקל עוד יותר בעונש שנקבע.

47. לבסוף, ולעניין סכום הפיצוי, נקודת המוצא היא שאין להתערב בשיקול דעתה של הערכאה הדיונית בקביעת הפיצוי, למעט במקרים יוצאי דופן בהם חרגה באופן קיצוני משיעור הפיצוי הראוי (ע"פ 881/23 סמורד'בסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 43 (9.3.2025)). הנחת היסוד שלפיה הסכם סולחה בין משפחות מהווה תחליף לפיצוי הנפסק בידי בית המשפט בתום הליך פלילי – מוקשית עד מאוד לטעמי (ככלל, ביחס למשמעותם של "הסכמי סולחה", ראו חוות דעתי ב-ע"פ 4406/19 מדינת ישראל נ' טובח (5.11.2019)); וכפי שקבעתי במקרה קודם:

"בקובעו את שיעור הפיצוי, התחשב בית המשפט המחוזי בקיומו של הסכם סולחה שנערך בין משפחת המערערים למשפחת המנוח. בגדרו, נכלל סעיף שיפוי שלפיו אם יחויבו המערערים בתשלום פיצוי נוסף על זה ששולם במסגרת ההסכם, אזי תחויב משפחת המנוח בהשבת הסכום הנוסף או בויתור עליו. עמדתי בעניין זה עקבית וברורה – המשקל שניתן להקנות להסכמים מעין אלה בין אם לעניין הקלה בעונש, בין אם לעניין שיעור הפיצוי, משקל מוגבל למדי הוא. [...] הדברים אמורים ביחס לרכיב הענישה, אך הולמים הם, בהתאמות הנדרשות, גם את עניין הפיצוי [...] אין ביכולתו של השופט לדעת מה עומד מאחורי הסכם הסולחה; האם הוא משקף את רצון כלל הצדדים להסכם, ואם כן, באיזו מידה; וכן אם תוכן ההסכם שמוצג לבית המשפט אכן מייצג נאמנה את אשר התרחש או עתיד להתרחש בפועל שעה שיממשו הצדדים את ההסכם, בייחוד משניתן להניח כי לא אחת משפחת הקורבן היא החולייה החלשה ממילא. אולם למעלה מכך, מלאכת פסיקת הפיצוי מסורה לשופט, וזאת על סמך הנזק שנגרם לנפגע העבירה. הדברים אמורים, בראי תכליתו של הפיצוי – מתן מזור ארעי-דחוף לנזק שחווה נפגע עבירה [...].

ובתמצית: אין לו לשופט אלא שאת עיניו רואות, וכאשר מדובר בפסיקת פיצוי – נזקם וסבלם של נפגעי העבירה הם שעליו לשוות למול עיניו" (ע"פ 6576/23 ברכאת נ' מדינת ישראל, פסקה 47 (27.4.2025)).

בכל זאת, בית המשפט המחוזי העניק משקל רב לאותו הסכם סולחה, וקבע פיצוי נמוך בהרבה מסכום הפיצוי המרבי על פי חוק. כלומר, גם במובן זה, המערער זכה להקלה מסוימת, אשר ספק אם היה לה מקום.

48. סוף דבר: אציע לחבריי כי נדחה את הערעור.

יוסף אלרון
שופט בדימוס

השופט א' שטיין:

אני מסכים.

אלכס שטיין
שופט

השופט ח' כבוב:

אני מסכים.

חאלד כבוב
שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט בדימוס יוסף אלרון.

ניתן היום, י' כסלו תשפ"ו (30 נובמבר 2025).

חאלד כבוב
שופט

אלכס שטיין
שופט

יוסף אלרון
שופט בדימוס